

میسون و ضد میسون

تالیف: رسول داغسر

نشر اختر

سرشناسه	داغسر، رسول، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	میسینون و ضد میسیون / تالیف رسول داغسر.
مشخصات نشر	تبریز: اختر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۲۲۳ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۸۶-۳۳۴-۶ :
وضعیت فهرست نویسی: فیفا	
موضوع	ایران -- تمدن -- تاثیر غرب
موضوع	Iran -- Civilization -- Western influences:
موضوع	غربزدگی
موضوع	Westernization:
موضوع	شرق و غرب
موضوع	East and West :
موضوع	سلطه‌پذیری -- ایران -- تاریخ
موضوع	Submissiveness -- Iran -- History:
موضوع	ایران -- تاثیر استعمار -- تاریخ
موضوع	Iran -- Colonial influences -- History :
رده بندی کنگره	DSR۶۵
رده بندی دهکده	۹۵۵/۰۰۴
شماره کتابشناسی ملی	۶۰۵/۰۰۰

نشر اختر

میسینون و ضد میسیون

تالیف: رسول داغسر

ناشر: نشر اختر

چاپ اول ۱۳۹۹ • ۴۲۴ صفحه • قطع وزیری • ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۶-۳۳۴-۶

تبریز - اول خیابان طالقانی، روبروی مصلى، نشر اختر

تلفن: ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

فهرست عناوین

۵	 مقدمه
۲۳	 فصل اول: مساله شرق
۲۶	 ظهور اسلام و کشمکش‌های مسلمانان
۴۵	 بروز مساله شرق
۴۸	 جنگ‌های صلیبی
۵۹	 سقوط قسطنطنیه
۷۱	 فصل دوم: سیاست شرق علیه شرق و غرب
۸۴	 نقطه عطف سیاست شرق علیه شرق: جنگ چالدران
۹۳	 نتایج جنگ چالدران برای ایران، عثمانی و غرب
۹۵	 دستاوردهای جنگ برای ایران
۹۷	 تبعات منفی جنگ برای ایران
۱۰۰	 دستاوردهای جنگ برای عثمانی
۱۰۲	 تبعات منفی جنگ برای عثمانی
۱۰۵	 فصل سوم: ظهور استعمار و گفتمان‌های تغذیه‌گر
۱۰۵	 رنسانس و آغاز حرکت‌های استعمارگرانه غرب
۱۰۹	 فرود و بسط استعمار در هند و نقش مزدوران بومی
۱۲۹	 داستان نژاد آریایی
۱۵۹	 فصل چهارم: آبخش‌ورهای استعمار نوین
۱۵۹	 اسلام ستیزی
۱۶۶	 عرب ستیزی
۱۷۶	 ترک ستیزی
۱۹۵	 فصل پنجم: ایران و فرایند بسط استعمار کهنه و نو

۱۹۵	قتل نادر و تاسیس زندیه
۲۰۱	برآمدن قاجار
۲۰۷	ایران و همسایگان در قرن نوزدهم
۲۰۷	همسایه غربی: ترکان عثمانی
۲۱۳	همسایه شمالی: روسها و روسیه تزاری
۲۱۶	همسایه جنوبی و شرقی: انگلیسیها
۲۳۲	بازی بزرگ
۲۳۸	نگاهی به ماهیت روابط انگلستان و آمریکا و تاثیر آن بر سرنوشت ایران
۲۴۴	یکصد سال دسیسه چینی و زمینه سازی
۲۸۰	سپهر روس
۲۸۵	اعتراضات و ضداعتراضات جامعه ایرانی
۲۸۵	مشروطیت
۲۹۳	جنگ بزرگ (جهانی اول) و انقلاب روسیه
۳۰۲	تلاش برای انحصار سلف در ایران
۳۱۵	قیام شیخ محمد خیابانی
۳۲۰	قیام کلنل پسیان
۳۳۴	قیام میرزا کوچک خان جنگلی
۳۴۰	احمدشاه
۳۴۹	فصل ششم: کودتا و میسیون
۳۴۹	کودتا و داستان جمهوری
۳۵۵	از کودتا تا انحلال قاجاریه
۳۶۳	ضربه نهایی و تامین انحصار نفوذ در ایران
۳۷۳	میسیون: ملت سازی، تاریخ سازی و
۴۰۱	پایان پهلوی اول
۴۱۵	منابع

مقدمه

مدتهای مدیدی است که در ایران به علل عقب ماندگی کشورمان پرداخته می شود و دلایل چندی بیش از دیگران در این بین برجسته شده است. یکی از این دلایل که از ابتدای طرح ماست علل عقب ماندگی در حدود دویست سال پیش مطرح شد و چندی است که مجدداً ان سوی محافلی در داخل و خارج بر آن انگشت گذاشته می شود، بصورت «دور شدن کشور از آنچه که به عنوان احتشام و شکوه تاریخی و جلوه های فرهنگی آن یاد می شود» برای اکثریت غالب مردم این سرز و بوم نمود یافته است.

عطف توجه به عقب ماندگی دور از قافله جهانی، بر اساس مطالعات تاریخیمان، منطقاً باید مربوط به دوره صفویه به خصوص از اوایل قرن هیجدهم به این سو بوده باشد. در واقع فرهنگ و تمدن و بویژه اولویت اخلاق در سایه دین و اعتقادات ریشه دار در تاریخ مردم کشورمان تا زمان برآمدن صفویان در این مناسب و حتی بهتری نسبت به میانگین این سطح در جهان داشته است. این موضوع مبارنتی نیز با پایان دوره موسوم به قرون وسطی در اروپا و بویژه برآمدن انگلستان به عنوان قدرتی استوار دارد.

از اواخر قرن پانزدهم، اروپا در شوک از دست دادن فلفطنیه، ضمن اینکه صداهای آزاردهنده ای میداد، تکانهایی بخود داد و در عرض یک سال، دلهای مرعوب اروپای غربی، هرکدام در هوس چنگ اندازی به داشته های دیگران به قدری، استعماری تبدیل شدند.^۱ این تکاپوها که در اوان خود با قصد یافتن متحدینی در پشت درهائی و راههای تجارت با بازارهای ثروتمند جنوب و شرق آسیا صورت می گرفت، (متأثر از روح یغماگر اروپایی که در تمام برهه های تاریخی آن مشهود است، سرعت پیشرفت تکنولوژی نظامی در اروپای غربی و بنا به اذعان برخی از اندیشمندان و صاحب نظران، عدم هماهنگی در توسعه فرهنگ و اخلاق متناسب با تکنولوژی، خیلی سریع به تحرکات آزمندانه و رقابت آمیز برای

^۱ - عثمانی و خطری که برای اروپا می آفرید سرانجام اروپا را بیدار کرد. آنها با از دست دادن بخشی از خاک مسیحی - نشین در آناتولی تکانی خورده بودند و وسوسه های کشیشان آزمند و اروپاییان قرون وسطی برای غارت ممالک اسلامی در پشت این بهانه در پروژه جنگهای صلیبی گم شد.

بسط سلطه و تاسیس استعمار در سرزمینهای مقصد گردید و وقایع شنیع و ضدبشری شرم-آوری را رقم زد که در این کتاب در محدوده موضوع به وجهه هایی از این تحولات خواهیم پرداخت.

اما نخستین تاکید بارز بر عقب ماندگی کشورمان را در سخنان عباس میرزا فرزند فتحعلیشاه در دویست و بیست سال پیش می بینیم که با جملاتی جالب توجه خطاب به مستشار نظامی فرانسوی ایراد شده است.^۱ موضوع عقب ماندگی ایران در واقع در ارتباط مستقیم با آزار گرفتن در حوزه «بازی بزرگ» انگلیس در منطقه آسیا در قرن نوزدهم دارد. چنانچه تارایف این موضوع را مخصوصاً آنجا که میسیون مورد بحث در این کتاب در پی می آورد، بررسی در بایم، حتی خواهیم توانست زوایای تاریک و علل یک دوره سامانیابی ظاهری دوره پهلوی اول را حتی رجزخوانیهای پهلوی دوم و نیز حوادث متعاقب را با دقت بسیار بیشتری تحلیل کند.

اما موضوع کتاب حاضر، در خصوص علل عقب ماندگی کشورمان نیست، ولی موتور محرکه مطالعات منجر به تالیف این کتاب می باشد و با ترجمه های دست اولی که از برخی کتابهای خاص ارائه کرده ام روشنگر خیلی مسائل خواهد بود. مسائلی که در ارتباط مستقیم با هم هستند ولی هیچگاه یکجا دیده (نشان داده) نشده اند.

نام کتاب را «میسیون» گذاشته ام و نه «ماموریت»، «وظیفه»، «مسئولیت» و واژگان مشابه دیگر. شاید واژه عربی «ماموریت» به حد کافی برای موضوع مورد بحث در این کتاب، روشنگر و جامع باشد، اما واژه «میسیون» مشرف بر «منشاء غربی» ماموریت مورد بحث ما نیز می تواند تعبیر شود. به عبارت دیگر «میسیون» می تواند «ماموریت» نیز باشد اما در اینصورت «منشاء شرق» امروز

۱ - یک روز عباس میرزا به ژوبر گفت: آن چه توانائی است که شما را تا این اندازه از ما برتر ساخته است؟ دلایل پیشرفت شما و ضعف ثابت ما کدام است؟ شما هتر حکومت نمودن، هنر فیروزی یافتن، هنر به کار انداختن همه وسائل انسانی را می دانید! در صورتی که ما گونی محکوم شده ایم که در لجنزار نادانی غوطه ور باشیم و به زور درباره آینده خود می اندیشیم! آیا قابلیت سکونت و باروری خاک و توانگری مشرق زمین از اروپای شما کمتر است؟ شعاعهای آفتاب که پیش از آنکه به شما برسد نخست از روی کشور ما می گذرد، آیا نسبت به شما نیکوکارتر از ماست؟ آیا آفریدگار نیکی - دهش که بخششهای گوناگون می کند، خواسته که به شما بیش از ما همراهی کند؟ من که چنین باور ندارم. ای بیگانه، به من بگو که چه باید بکنم تا جان تازه ای به ایرانیان بدهم؟ آید این تزار مسکوی که کمی پیش از این تختش پایین می آمد تا شهرهای شما را تماشا کند از ایران و تمام این دستگاه پوچ ثروت دست بکشم؟ یا بهتر این است که به مرد خردمندی بچسم و هرچه را که یک شاهزاده باید بداند از او بیاموزم؟ پیر آمده امیلین پروب ژوبر، مسافرت در

احتمالاً قدرتمندتر از پیش همچنان پابرجا می‌بود. و «ضد میسیون» ناظر بر مبارزاتی است در جهت بالا بردن کیفیت آزادی و عدالت در جامعه تحقق می‌پذیرد و کمترین تاثیر آن فاش ساختن ماهیت بازیهای دشمنان جامعه و کشورمان است.

در مطالعه حاضر راههای عرضه شده برای فرار از حس عقب‌ماندگی و بویژه داستان نژاد آریایی پرداخته می‌شود و اینکه چرا سیاسیون اروپایی علیرغم رد این گفتمان غیرعلمی و سفسطه‌آمیز از سوی دانشمندان، در برهه‌ای حساس، چنین داستانی سر هم کردند و عده‌ای را (ضمناً) اینکه همینها را به عنوان روشنفکر - ایرانی - تحویل‌مان می‌دادند (دنبال آن انداختند؟) یا این موضوع با معرکه مضحکی که امروز برای خاورمیانه درست شده، ارتباط دارد؟

حقیر هنگامی که قدم به راه تحقیق در این حوضه گذاشتم با مسائل متعدد و پراکنده‌ای که در عین اهمیت بی‌شمار، کجایه آنها پرداخته نشده است برخوردی که گوشه‌هایی از این موارد و نکات تا آنجا که مربوط به موضوع کتاب هست در اینجا آورده شده است. ضمن اینکه به دلایل احتراز خیل تاریخ‌پژوهان از پرداختن به این موضوعات از زبان آن عده که - با توجه به نتایج کارشان و گشایش پنجره‌های جدید و متعدد برای نگریستن به گذشته کشور و آنچه بر اجدادمان در این مرز و بوم رفته است - متعهدتر و باشهامت‌تر بوده‌اند اشاره کرده‌ام. در اثنای مطالعات اولیه خود، لازم بود جهت انتقال درست موضوع، فارغ از پیچیدگی‌هایی که مغروق آنها گردانیده شده است زمینه مناسبی انتخاب کردیم. بر آن اساس حرکت نماییم. با پیشرفت سیر تحقیقات متوجه شدم که موضوع علیرغم ظاهر، پیچیده آن، بسیار ساده و در عین حال خود دارای زمینه‌ای دیرین و زنده است. این زمینه، «مساله شرق» غرب است.

«مساله شرق» اساس این کتاب را تشکیل می‌دهد و تاریخ قرون اخیر ایران از این پنجره مورد بررسی قرار گرفته است.

«هر چند «مساله شرق» به نظر بسیاری از ما موضوعی مربوط به تاریخ است، ولی برای دنیای غرب «مساله» ای زنده است. این «مساله» امروز همچنان خون و اشک چشم «شرق» را درمی‌آورد. تا زمانی که تفصیلات این مساله را دریافته و متوجه دینامیکهای بقای حیات آن در منطقه و سرزمین خود نشده‌ایم، همچنان با خون و اشک چشم مانوس خواهیم بود. ... سناریوهای محافل تعیین‌کننده قوائد بازی، بلحاظ تکیه بر بنیانهای پلید و تغذیه از ناآگاهیه‌های مردم و تاریکی ایجاد

شده از سوی آنان، حتی در مقابل نور کم سوی یک شمع به شدت شکننده بودند».^۱

«مساله شرق» موضوعی است که در فرایند جستجو و پژوهشهای حقیر به عنوان منشا غالب وقایع و خط سیر کنونی کشور به صورت بسیار پررنگ به آن برخوردیم.

سناریوهای محافل تعیین کننده قواعد بازی، بلحاظ تکیه بر بنیانهای پلید و تغذیه از ناآگاهیههای مردم و تاریکی ایجاد شده از سوی آنان، حتی در مقابل نور کم سوی یک شمع به شدت شکننده بودند. دکتر بقال اصغری اشاره ظریفی به این عدم توجه دانشجویان امروز به موضوع ایخ دارد: وی کتاب ارزشمند خود را با گلایه نسبت به ناآگاهی جوانان کشور از تاریخ و اتی به عبارت دقیقتر از عدم توسعه حس کنکاشرانه و منتقدانه در تحلیل خواننده‌ها و نیز عدم غمت کافی به «گذشته» که به یقین همه صاحب نظران در تمامی علوم «چراغ راه آینده ست» باز کرده است: «دانشجویان ما در دانشگاهها کتابهای قطوری از هنر یونان و اروپا می‌خرند. بها آثار رم باستان را می‌شناسند و از هنر باستان مصر مطلع هستند. اما از تاریخ خویبر، گانه‌ها، تمدنهای پیش از آریاییان در ایران چه تمدنهایی بودند و چه آثاری خلق کرده بودند. آیا هنر و تمدن و حکومت از ۲۵۰۰ سال پیش آغاز شد یا پیش از تمدن در ایران وجود داشت؟»^۲

در اینجا لازم است یادآور شوم که در است پرده محدود ساختن موضوعیت «مساله شرق» به ترکیه عثمانی در ایران (و احتمالا کشورهای دیگر اسلامی) متوجه اغراض خادم به «قبله غرب» شدم که نشانی این کج اندیشیه با اسلالت لازم در متن آورده شده است و حتی چنانچه وجود چنین خیانتهایی (اغراض سابق) را در تفسیر تاریخی کشورمان رد کنیم، باید ناآشنایی یا بی‌اعتنائی شدید تاریخ‌پژوهان این کشور به نکات عظام تاریخ (کشورمان) را بپذیریم.

دکتر ماسکارلا باستانشناس آمریکایی که سالهای مدیدی در ایران به کاوش محوطه‌های تاریخی همچون تپه حسنلو پرداخته و نتایج بررسیهایش در خصوص جعل آثار و آثار جعلی، دنیای پر طنطنه باستانشناسی را به چالش کشیده است می‌گوید: «هر از گاهی بوده‌اند کسانی که کورسوی حقیقت را دیده‌اند ولی خود را درگیر آن نکرده‌اند».^۳

^۱ - Yaşar İliksiz, *Marx ve Darwin'in Türk Çelişkisi*, 3 Kasım 2006 - Haber 7

^۲ - دکتر رحیم بقال اصغری، هنر در آذربایجان باستان، (تبریز، انتشارات بهار دخت، ۱۳۹۸)، ص ۷

^۳ - دکتر اسکاروایت ماسکارلا، دروغ که بزرگ شد: ازدیاد جعل آثار باستانی ایران، ترجمه صمد علیون (خواجه

دیزج)، (تبریز، پروژه ترجمه حسنلو، ۱۳۹۸)، ص ۳۷